

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Hyvinvointialueen pelastustoimi kiinnittää huomiota valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen luonnoksen johdanto-osan huoltovarmuustyön kansallisten lähtökohtien kuvauksen horjuvuuteen. Huoltovarmuutta ei tähänastisessa kansallisessa määrittelyssä ole nähty kokonaisturvallisuuden perustana, vaan osana kansallisen varautumisen toimivalikoimaa ja siten yhtenä osana kokonaisturvallisuutta. Luonnoksessa esitettyä tarkempi kuvaus huoltovarmuuden merkityksestä olisi esitettävissä kirjauksella, että huoltovarmuus tulee ottaa huomioon osana varautumista kaikilla hallinnonaloilla, ei siis sentään kaikessa päätöksenteossa. Lähtökohtana huoltovarmuuden määrittelylle myös tässä asiakirjassa tulisi olla voimassa oleva lainsäädäntö sekä kokonaisturvallisuuden sanastoon kirjattu määritelmä, joiden mukaan huoltovarmuus on toimintaa, jonka tarkoituksena on turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Johdanto-osan kirjausten epätasällinen sisältö on osin tulkittavissa ristiriitaiseksi yhteiskunnan turvallisuusstrategian kanssa, joka kuitenkin linjaa kansallisen varautumisen periaatteet.

Johdannon viidennen kappaleen viittaus muihin "sellaisiin toimijoihin, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta" jää epäselväksi ministeriöiden vastatessaan valmiuslain mukaisesti varautumisesta omilla hallinnonaloillaan.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Verrattuna johdantoon, on toisen luvun kolmanteen kappaleen kuvaus huoltovarmuudesta osana kokonaisturvallisuutta oikea ja täsmällinen.

Hyvinvointialueen pelastustoimi katsoo, että toisessa luvussa erityisesti kuudennessa kappaleessa sekä sivun seitsemän kolmannessa luvussa korostuu käsitys Huoltovarmuuskeskuksen johtavasta roolista huoltovarmuustoiminnassa. On kuitenkin korostettava, että huoltovarmuuden organisaatio kaikkineen perustuu yritysten vapaaehtoiseen yhteistyöhön, johon voimakasta ohjausotetta ei tule

osoittaa. Huoltovarmuuskeskus ei ole viranomainen, vaan laitos, jolle sopii huoltovarmuuden tukeminen yhteiskunnassa laajalti, mutta huoltovarmuuden ydintä ovat huoltovarmuuden organisaatioiksi luettavat yritykset sekä myös julkisen hallinnon toimijat. Lisäksi on tärkeää, että myös kuntien mahdollisuuksia huolehtia huoltovarmuudesta kehitetään sekä kuntien välistä huoltovarmuusyhteistyötä edistetään. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvän kehitystyön vahvistaminen yhteistyössä huoltovarmuusorganisaatioiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa on välttämätöntä.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuurin turvaamisessa hyvinvointialueen pelastustoimella on paljon annettavaa esimerkiksi valvonnan, koulutuksen ja harjoittelun myötä. Pelastustoimen osaamisen hyödyntäminen edellyttää vahvaa yhteistoimintaa, jonka puitteissa pelastustoimi voi omalta osaltaan osallistua kriittisten kohteiden määrittämiseen, tunnistamiseen ja suojaamiseen.

Hyvinvointialueen pelastustoimen näkökulmasta sekä CER- että NIS2-direktiivien soveltamisen tilanne on kansallisten linjausten puuttuessa epäselvä jopa soveltamisalan osalta. On toivottavaa, että direktiivien implementointi toteutetaan ottaen huomioon kansallisen varautumisen olemassa olevat rakenteet sekä linjaukset.

On nähtävissä, että digitaalisen toimintaympäristön häiriötilanteita kaikkein kriittisimpiä järjestelmiä kattavien korvaavien toimintatapojen, varajärjestelmien ja -tietoliikenneyhteyksien rakentaminen on koko yhteiskuntaa koskeva valtava haaste, johon vastaaminen edellyttää merkittäviä resurssointeja. Tätä huoltovarmuuden osa-aluetta voi perustellusti esittää painopisteeksi seuraavien vuosien aikana. Tämän vuoksi kappale 3.2:n yhteydessä olisi toivottavaa esittää linjaus Huoltovarmuuskeskuksen roolista kehittämistyön keskeisenä rahoittajana.

Hyvinvointialueen pelastustoimi esittää kappaletta 3.3 kokonaan poistettavaksi, koska kappale ei esitetyllä sisällöllä ei kuulu päätöksen alaan.

Hyvinvointialueen pelastustoimi pitää erikoisena, kuinka itsehallinnollisia kuntia ja hyvinvointialueita kuvataan osassa tekstiä (esimerkiksi sivun 11 viimeinen kappale). Hyvinvointialueet ovat aivan keskeinen osa alueellista huoltovarmuutta sekä kokonaisturvallisuuden alueellista koordinaatiota. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on lakisääteinen varautumisvelvoite, jota ne toteuttavat oman itsehallintonsa puitteissa, eikä lausunnolla olevaan luonnoksen tule kirjata sisältöjä, joissa huoltovarmuus ei olisi kuntien ja hyvinvointialueiden omaa itsenäistä sekä yhteistyössä toteutettavaa kokonaisturvallisuustyötä.

3.5 Hyvinvointialueen pelastustoimen näkökulmasta koko varautumisen kenttää, ei pelkästään huoltovarmuutta, haastavat puutteet tiedonkulussa ja ennakointitoiminnan yhteistyön

kehittymättömyydessä. Asiakokonaisuutta olisi ratkottava ottaen huomioon turvallisuusviranomaisten sekä koko julkisen hallinnon tarpeet. Tämän kehitysvaiheen jälkeen yritysten tietovirrat voidaan tarvittavilta osiltaan liittää osaksi kaksisuuntaista tiedonvaihtoa, jolla voidaan varmistaa laajalti yhteiskunnassa ajantasaiseen ja monipuoliseen tietoon perustuvat johtamistoiminteet.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Lukuun neljä hyvinvointialueen pelastustoimi esittää lisättäväksi omana kohtanaan pelastustoimen huoltovarmuustavoitteet ja niihin liittyvät kehittämiskohteet, ja näistä erityisesti väestön suojaamisen näkökulmasta nousevat tarpeet. Tärkeätä olisi, että pelastustoiminnan ja väestön suojaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto turvattaisiin. Väestön suojaamisen lisäksi pelastustoimella on merkittäviä kehittämistarpeita myös normaaliolojen häiriötilanteisiin ja laajamittaisiin onnettomuuksiin varautumisessa. Huoltovarmuuden kysymykset esimerkiksi laajojen ja vaikeasti saavutettavissa olevien maastopalojen sekä merellisten öljyvahinkojen tai muiden merellisten päästöjen torjunnassa haastavat vakavasti pelastustoimen suorituskykyä.

Hyvinvointialueiden kehittäessä yhteistyötä varastojen kriittisen materiaalin hävikin minimoimiseksi sekä riittävän varastokierron varmistamiseksi, sopisi Huoltovarmuuskeskukselle rooli, jolla varmistaa tarvittaessa saatavuutta esimerkiksi täydentävillä varastoinneilla tai saatavuutta varmistavilla sopimuksilla. Myös ensihoitopalvelujen turvaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto tulisi turvata edellä esitetyllä tavalla.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

-

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Tervo Vesa-Pekka
Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto - Lausunto on hyväksytty pelastusjohtajien kokouksessa 24.1.2024 pelastuslaitosten yhteisenä lausuntona. Lausunnotta lisätietoa antaa pelastusjohtajien puheenjohtaja, pelastusjohtaja Seppo Lokka Etelä-Savon hyvinvointialue, seppo.lokka@etelasavonha.fi

